

ALMANYA'DAKİ YABANCI DİL ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK UYGULAMALARI EĞİTİMİ

THE PRACTICAL TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE TEACHER CANDIDATES IN GERMANY

Ferdiye ÇOBANOĞULLARI

Gazi Üniversitesi

Yabancı Diller Yüksekokulu

Almanca

ferdiyec@gazi.edu.tr

ORCID: 0000-0003-4025-7858

ÖZ

Geliş Tarihi:

28.02.2023

Kabul Tarihi:

17.05.2023

Yayın Tarihi:

30.06.2023

Anahtar Kelimeler

Öğretmenlik
Uygulaması,
Alman Eğitim
Sistemi,
Yabancı Dil Eğitimi,
Öğretmen Adayları

Keywords

Practical Training,
German Education
System,
Foreign Language
Education,
Teacher Candidates

Öğretmenlik eğitimi uygulamaları teoride öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve kişinin mesleki açıdan eksik ve iyi yönlerini keşfedilmesi için oldukça önemlidir. Bu çalışmada Almanya'nın öğretmenlik eğitimi uygulamalarının incelenmesi ve incelemeye Türkiye'deki yabancı dil öğretmenliği uygulamalı eğitimlerinde yaşadıkları problemlere çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır. Almanya'nın yabancı dil öğretmenlik uygulama eğitimi doküman analizi yöntemi doğrultusunda incelenmiştir. Almanya'nın öğretmenlik eğitimindeki uygulamaları daha önce başka araştırmalara da konu olmuş ve Almanya bu konuda örnek gösterilen ülkeler arasında yer almıştır. İncelemede Almanya'nın eyalet sistemi sonucu üniversitelerin uygulama eğitimi müfredatlarının içerik ve süre bakımından önemli farklılıkları olduğu görülmüştür. Almanya'da tüm üniversitelerin uygulama eğitimine büyük önem verdiği ve Türkiye'den daha uzun süreli uygulamalı eğitimleri olduğu elde edilen en önemli sonuçlar arasında yer almıştır. Ayrıca Almanya'da öğretmen adayları uygulama öncesi hazırlık derslerine katılmakta, uygulama sonrası da uygulama deneyimlerine yönelik birtakım derslere katılarak uygulama eğitimi öncesi ve sonrası öğrenilenleri pekiştirebilme fırsatına sahip olmaktadır. Türkiye'de de uygulama eğitimi için haftalık olarak gidilen kurumlarda ders için ayrılan sürenin uzatılması, uygulama öncesi ve sonrası uygulama eğitimi etkinlikleriyle uygulama eğitiminin içeriğinin zenginleştirilmesi, yabancı dil öğretmenliği eğitimine katkı sağlayacaktır.

ABSTRACT

Teacher education practices are crucial for reinforcing the theories learned and discovering a person's professional strengths and weaknesses. The aim of this study is to examine the teacher education practices in Germany and provide solution proposals for the problems faced by foreign language teacher education departments in Turkey in terms of practical training. The foreign language teacher education practices in Germany were analysed using the document analysis method. The teacher education practices in Germany have been the subject of other studies in the past and Germany is considered one of the countries that serves as a model in this regard. The study showed that there are significant differences in content and duration of practical training curricula in universities due to the state system in Germany. Despite the differences among states, it was found that all universities in Germany attach great importance to practical training and have longer practical training sessions compared to those in Turkey. In addition, teacher candidates in Germany have the opportunity to participate in preparatory courses before the practice and attend certain courses related to their practical experience after the practice, which allows them to reinforce what they have learned before and after the practical training. Similarly, extending the time allocated for teaching practicum in Turkey, enriching the content of practical training with pre- and post-practical training activities, will contribute to foreign language teacher education.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1257757>

Atıf/Cite as: Çobanoğulları, F. (2023). Almanya'daki yabancı dil öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamaları eğitimi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 971-981.

Giriş

Almanya’da öğretmenlik eğitimi önemli bir yere sahiptir. Almanya’nın düzenli ve disiplinli yaşam tarzının eğitim gibi hayatın her bölümüne yansıdığı söylemek yanlış olmayacaktır. Literatürde Almanya’nın öğretmen eğitim sisteminin örnek gösterildiği ve araştırıldığı çalışmalar mevcuttur (Dietrich, 2010; Tsujino, 2015). Farklı ülkelerden araştırmacıların da ilgisini çeken Almanya’nın öğretmenlik eğitimi ve uygulamalarının daha yakından irdelenmesi hem Türkiye’deki öğretmenlik eğitiminin sorgulanmasına hem de Alman öğretmen eğitim sisteminden örnek alınacak noktaların tespit edilerek belli kazanımlar elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

Almanya öğretmenlik eğitimini detaylı olarak incelenmeden önce Alman eğitim sisteminin her kademedeki eyaletlerin özerkliği ile bağlantılı olduğu ve zaman zaman bazı farklılıkların mevcut olduğu hatırlatılmalıdır. Her eyalet eğitimsel ve kültürel alanlarda büyük ölçüde otoriteye sahiptir. Farklılıklar belirli yasalar ve eyaletler arası anlaşmalar tarafından kısıtlanmış olsa da eyaletlerin farklı öğretmen yetiştirme sistemleri her öğretmenin, istedikleri bazı eyaletlere istihdam edilmesine engel olmaktadır. Ancak her eyalette eğitim sisteminin bir temeli olarak akademik standartların yerine getirilmesine büyük önem verilmektedir. İlkokuldan liseye kadar her okul türü için öğretmenlik eğitimi iki temel aşama içermektedir. Eğitimin ilk bilimsel aşamasını herhangi bir yükseköğretim kurumunda birinci devlet sınavına kadar yedi veya dokuz yarıyla tekabül eden bir süre içerisinde teorik olarak eğitim almak oluşturmaktadır. İkinci aşamayı ise uygulamalı eğitim oluşturmaktadır. Uygulama eğitiminde öğrenciler stajyer öğretmen olarak devlet tarafından denetlenen “Studienseminar” adlı kurumlar aracılığı ile eğitimlerine devam eder. Uygulama eğitimi 18 ila 24 ay kadar sürerek, ikinci devlet sınavına katılım ile son bulur (Viebahn, 2003). Almanya’da öğretmenlik eğitim sisteminin belki de Türkiye’dekinden en fazla ayrıldığı nokta, genellikle öğretmen adaylarının iki farklı lisans bölümü okumak zorunda olmalarıdır (Universität Bonn BZL, t.y.).

Türkiye’de de Almanya’ya benzer şekilde öğretmen eğitimi teorik eğitim ve uygulama eğitimi aşamalarından oluşmaktadır. Ancak literatür incelendiğinde yapılan çalışmalar Türkiye’deki öğretmen adaylarının özellikle staj eğitimi dönemlerinde yaşadığı birçok problemi gözler önüne sermektedir. Bu problemlerden bazıları öğretmen adaylarının haftada bir gün gibi çok az süreyle staja gitmeleri, sınıf yönetiminde zorluk yaşamaları, staja gittikleri okuldaki öğrencileri yeterince tanıyamamaları ve öğrencilerle iletişim kurmada sıkıntı yaşamaları şeklinde özetlenebilir (Tosun, 2019).

Yöntem

Bu çalışmada, Almanya’nın öğretmenlik eğitimi sisteminin incelenmesi için nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı, Almanya’nın öğretmenlik eğitimindeki uygulamalarını inceleyerek, Türkiye’deki öğretmen adaylarının yaşadıkları problemlere çözüm önerileri getirilmesi umulmaktadır.

Doküman analizi yöntemi, önceden toplanmış verilerin incelenmesi ve içerik analizi yoluyla bilgi çıkarılarak kullanılan bir araştırma yöntemidir (Sak ve diğerleri, 2021). Bu çalışmada, Almanya’nın öğretmenlik eğitimi sistemi ile ilgili literatürde bulunan makaleler, kitaplar, raporlar ve benzeri kaynaklar doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Veri toplama süreci, Almanya’nın öğretmenlik eğitimi sistemi hakkında mevcut literatürün taranmasıyla başlamıştır. Bu süreçte, öncelikle uluslararası araştırmalardan ve literatürden ilgili makaleler ve kaynaklar belirlenmiştir. Daha sonra, bu kaynaklardan elde edilen dokümanlar toplanmış ve analiz için kullanılmıştır.

Veri analizi, doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, toplanan dokümanlar dikkatlice okunmuş ve öğretmenlik eğitimi sistemiyle ilgili önemli bilgiler ve temalar belirlenmiştir. Bu temalar, analiz sürecinde kullanılan kodlama ve kategorizasyon teknikleriyle işlenmiştir. İçerik analizi, Almanya’nın öğretmenlik eğitimi sisteminin temel özelliklerini, uygulama aşamalarını ve öğretmen adaylarının deneyimlerini açığa çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, veri değerlendirmesi sürecinde analiz sonuçları yorumlanmış ve öğretmenlik eğitimindeki potansiyel farklılıklar ve güçlü yönler belirlenmiştir.

Doküman analizi yöntemi kullanılan bu çalışma için özel bir etik onay gerektirmemektedir. Kullanılan kaynaklar uygun şekilde atıfta bulunulmuş ve literatürdeki mevcut çalışmalardan alıntılar yapılmıştır.

Almanya’da Öğretmenlik Eğitimi İçin Standartlar

Almanya’da öğretmenlik eğitiminin ciddi şekillerde farklılaşmasını önlemek amacıyla merkezi bir müfredat sistemi bulunmaktadır. Ancak üniversitedeki öğretim elemanlarından ve öğrencilerden ötürü, ayrıca üniversitelerin bilimsel bağımsızlığı doğrultusunda kendi eğitim programlarını belirlemelerinden dolayı tüm standartların tam olarak uygulanması mümkün görünmemektedir (Gebal & Nawracka, 2019; Tan, 2004). Öğretmenlik eğitimi için standartlar 2004 yılında Almanya’nın eğitim bakanları meclisi (Kultusministerkonferenz/KMK) tarafından yayınlanmıştır. Yayınlanan bu standartların uygulanması ve düzenli olarak değerlendirilmesi tüm eyaletlerce kabul edilmiştir. Eğitim Bakanları Meclisinde branş fark etmeksizin genel olarak öğretmenlerin görevleri ve nitelikleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir (KMK, 2004):

- Öğretmenler öğretme ve öğrenme konusunda uzman kişilerdir. Öğretmenlerin temel görevi öğrenme ve öğretme süreçlerini planlamak, organizasyonunu sağlamak, bunları yansıtmak ve değerlendirmektir. Öğretmenlerin mesleki kalitesi öğretimlerinin kalitesi ile belirlenir.
- Öğretmenler okuldaki eğitim göreviyle ve okul yaşamıyla yakından bağlantılı olduğunun farkındadır. Öğretmenler ebeveynlerle ne kadar yakın ilişki kurarsa işleyiş o kadar iyi çalışır. Bu yüzden eğitim ile ilgili sorunlar olduğunda veya öğrenme süreçleri başarısızlık ile sonuçlandığında öğretmenler ve ebeveynler ortak bir şekilde çalışıp yapıcı çözümler bulmaya hazır olmalıdır.
- Öğretmenler sınıfta eğitim ve kariyer olanakları hakkında değerlendirme ve danışmanlık görevini yetkin, adil ve sorumlu bir şekilde yerine getirir. Bu, öğretmenlerin yüksek pedagojik ve psikolojik teşhis becerilerine sahip olmasını gerektirir.
- Öğretmenler sürekli olarak becerilerini geliştirmeli, yeni gelişmeleri ve bilimsel bulguları dikkate alarak ileri eğitim ve öğretim olanaklarından yararlanmalıdır. Buna ek olarak öğretmenler müfredat dışı kurumlarla ve genel olarak çalışma dünyasıyla iletişim halinde olmalıdır.
- Öğretmenler, öğrenmeye elverişli bir okul kültürü ve motive edici bir okul iklimi yaratmada okul gelişimine dahil olurlar.

Uygulamalı Eğitim İçin Standartlar

Eğitim Bakanları Meclisi (KMK, 2004), öğretmen adaylarının hem teorik hem de uygulamalı eğitimi için geçerli olan genel 11 standardı belirlemiştir. Ancak bu standartlar daha çok öğretmen adaylarının sahip olması gereken yeterlikler olarak nitelendirilmiştir. Bu yeterlikler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1. Öğretmenler, farklı öğrenme gereksinimlerini ve gelişim süreçlerini dikkate alarak dersleri profesyonelce ve uygun bir şekilde planlar.
2. Öğretmenler, öğrenme durumlarını tasarlayarak öğrencilerin öğrenmelerini destekler. Tüm öğrencileri motive eder ve bağlantılar kurmalarını ve öğrendiklerini kullanmalarını sağlar.
3. Öğretmenler, öğrencileri bağımsız olarak öğrenmeye ve çalışmaya teşvik eder.
4. Öğretmenler, öğrencilerin sosyal, kültürel ve teknolojik yaşam koşullarını, dezavantajlarını, eksikliklerini ve engellerini bilir ve okul çerçevesinde bireysel gelişimlerinde etkili olur.
5. Öğretmenler, çeşitliliğin takdir edilmesini, değerleri ve normları aşar. Öğrencilerin kendi kararlarını vermelerini ve derinlemesine düşünmelerini ve eyleme geçmelerini destekler.
6. Öğretmenler, okuldaki ve derslerdeki zorluklara ve çatışmalara yaş ve gelişimi dikkate alarak psikolojik açıdan uygun çözümler bulur ve katkıda bulunur.
7. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini ve öğrenme süreçlerini teşhis eder; öğrencileri hedefe yönelik destekler ve öğrencilere ve ailelerine tavsiyelerde bulunurlar.
8. Öğretmenler, öğrencilerin performans açısından gelişimlerini kaydeder ve öğrenme süreçlerini ve başarılarını şeffaf bir şekilde değerlendirir.

9. Öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin gereksinimlerinin farkındadır ve sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmeleri eylemlerine dahil ederler. İşlerini yükümlülükleri olan bir kamu görevi olarak görürler.
10. Öğretmenler işlerini sürekli bir öğrenme görevi olarak görürler ve becerilerini geliştirmeye devam ederler.
11. Öğretmenler okul ve ders gelişimine dahil olurlar.

Almanya'daki öğretmenlik uygulamaları bağlamında öğrencilerin sahip olması gereken bu yeterliklere bakıldığında, öğrencilerden de uygulama eğitimi için buldukları okullarda deneyimli öğretmenlerin sahip olduğu yeterliklere sahip olmaları beklendiği görülmektedir. Uygulama eğitimi sırasında öğrencilerin dersleri profesyonelce planlamaları, gerektiğinde ebeveynler ile iletişim kurmaları, yaşanan her türlü probleme çözüm bulmaları ve öğrencileri değerlendirebilmeleri beklenmektedir. Tüm bunlar uygulamalı eğitim sırasında öğrencilerin çok aktif bir şekilde öğretim faaliyetlerine katıldığını ve uygulama eğitimlerinin oldukça ciddiye alındığını göstermektedir. Böylelikle Almanya'da her öğretmen adayının gerçek öğretmenlik tecrübelerine sahip bir şekilde mezun olma imkanına sahip oldukları söylenebilir.

Bunların yanında ortaya konan standartlar öğretmenlerin sadece bilgi açısından değil sosyal, kültürel ve özellikle teknolojik olarak sürekli kendilerini geliştirmeleri gerekliliğini ortaya koymuştur. Covid-19 pandemisiyle birlikte eğitim alanında teknoloji önemli bir hale gelmiştir. Son zamanlarda teknolojinin eğitim-öğretim ortamlarına entegre edilmesi öğrencilere çeşitli öğrenme fırsatları sunduğu ve öğrencilerin içsel motivasyonlarının arttığı belirtilmiştir (Çıldır & Koçak, 2022). Bu doğrultuda, Almanya'daki okullarda da dijital dönüşüm projeleri günden güne artmaya başlamıştır. Örneğin Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde 2025'e kadar sınıflarda önemli bir dijital dönüşümün gerçekleşmesi planlanmaktadır. Bu süreçte, Almanya'da yetişen öğretmenlerin bu teknolojik anlamda kendilerini geliştirmeleri önem arz etmektedir (Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen, 2022).

Almanya'da Yabancı Dil Öğretmenlerinin Eğitimine Genel Bir Bakış

Almanya'da yabancı dil öğretmenlerinin eğitiminde etkili olan birçok unsur bulunmaktadır. Bunların başında Almanya'nın da dahil olduğu Bolonya süreci ve Avrupa dil politikaları yer almaktadır. Avrupa dil politikası, Avrupa vatandaşlarının çok dilliliğine ve çok kültürlü özelliğine dayanmaktadır. Bu dil politikası çerçevesinde Avrupa vatandaşlarının birden fazla yabancı dil öğrenmeleri hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Avrupa'daki eğitimi standartlaştırma yönelik Avrupa Konseyi tarafından çeşitli adımlar atılmış ve Diller için Avrupa Ortak Referans Çerçevesi (CEFR), Avrupa Dil Portföyü (ELP) ve Avrupa Dil Öğretmeni Eğitimi Profili (EPLTE) gibi belgeler yayınlanmıştır. Bu belgeler birçok ülkede öğretmen eğitim sistemleri için birer referans noktası olarak kabul edilmektedir (Gebal & Nawracka, 2019).

Avrupa Dil Öğretmeni Eğitimi Profili (EPLTE) yabancı dil öğretmenlerinin eğitimi için önemli bir referans olarak kabul edilmektedir. Ancak bu belgede yer alan önerilerin uygulanması bir zorunluluk olarak düşünülmemelidir. Profilin amacı Avrupa dil öğretmenlerinin eğitimleri ile alakalı temel unsurların ana hatlarını çizerek, mevcut ve halen geliştirilmekte olan programlar için bir kılavuz işlevi görmektir. Bu profilin içeriğini yabancı dil öğretiminin merkezinde yer alan bilgi ve anlayış, öğretme stratejileri ve becerileri gibi unsurlar oluşturmaktadır. Ayrıca aday öğretmenlere başlangıç ve hizmet içi öğretmenlik eğitimi sırasında temel öğrenme fırsatlarına erişim sağlamak için derslerin nasıl yapılandırılacağı ve anlatılabileceği ile ilgili bilgiler verilmektedir (Kelly, Grenfell, Allan, Kriza & McEvoy, 2004).

Almanya'da yabancı dil öğretmenlerini en çok etkileyen gelişme Bolonya süreci olmuştur. Önceleri Almanya'da üniversitelerde sadece tek aşamalı mezuniyet derecesine sahip olunurken, Bolonya süreci ile iki aşamalı eğitim sistemine geçiş yapılarak iki mezuniyet derecesine (Bachelor ve Master) sahip olma imkânı sunulmuştur. Bu doğrultuda eğitim programlarının yeniden yapılandırılması için adımlar atılmıştır. Ancak sadece eğitim programları değil, ayrıca Türkiye'de olduğu gibi ders kredilerinin tamamı da (AKTS) yeniden yapılandırılmıştır. Almanya'da yabancı dil öğretmenliği eğitimi genellikle üniversitelerde tam zamanlı olarak verilmektedir. Yarı zamanlı eğitim sadece mesleki eğitim için geçerli olabilmektedir. Pedagojik faaliyetler, üniversitelerin anlaşmalı olduğu, derslerin uygulanmasından sorumlu araştırma ve öğretim kurumları (Didaktische Zentren/Zentren für Lehrerbildung) tarafından yürütülmektedir. Bazı üniversitelerde ise didaktik ve metodolojik modüller modern

diller fakültelerinde veya enstitülerinde yürütülmektedir. Şu an Almanya’da yabancı dil öğretmenliği kapsamında İngilizce, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Arapça, Türkçe, İbranice, Rusça, Çekçe, Sırpça, Felemenkçe, Danca, İsveççe, Çince, Japonca, Yunanca, Latince ve yabancı dil olarak Almanca öğretmenliği bölümleri mevcuttur. Daha önce de bahsedildiği gibi çoğunlukla Almanya’da öğrenciler çift anadal eğitimi almaktadır. Öğretmen adayları yabancı dil öğretmenliğinin yanında istedikleri başka bir bölümü de okuyabilirler. Bu bölüm genellikle dil eğitimi içermeyen başka bir anadaldır. Ancak ikinci anadal olarak öğrenciler istedikleri bölümü seçmede tamamen özgür değillerdir. İkinci bölüm seçimi genellikle yerel eğitim piyasasındaki taleplere göre şekillenmektedir. Örneğin İngilizce öğretmenliği okuyan bir kişi, eyalette coğrafya öğretmenine ihtiyaç varsa, ikinci anadal olarak Coğrafya öğretmenliği okumaya yönlendirilebilir. Bazı üniversitelerde eğitimin ilk aşamasında herhangi bir okul aşamasına (Grundschule, Realschule, Gymnasium, vd.) yönelik eğitim verilmesi tercih edilmez. Bunun yerine genel pedagojik bir eğitim verilir ve öğrenciler okul derecesine göre daha sonra farklı eğitimler alırlar. Bazı üniversitelerde ise eğitimin en başında öğrenciler okul türü ve derecesine göre farklı şekillerde eğitilirler. Eyaletlere göre yarı yıl süresi değişse de genellikle dokuz yarı yıl eğitimi tamamlayan öğrenciler birinci akademik dereceye yani lisans diplomasına (B.A.) sahip olurlar. Lisans diploması Almanya’da staj eğitiminin tamamlanması için yeterli değildir. Genellikle lisans eğitiminin üzerine dört yarı yıl daha eğitim alınarak kazanılan yüksek lisans derecesine (M.A.) sahip olunduktan sonra staj eğitimine devam edilmektedir. Staj eğitimi tamamlandıktan ve daha sonra yapılan devlet sınavlarını başarıyla geçtikten sonra aday öğretmenler asil öğretmen unvanı alırlar. Yabancı dil öğretmenleri tıpkı diğer öğretmenler gibi meslek hayatları boyunca bazen yurt dışı da dahil olmak üzere hizmet içi eğitimlere katılmakla yükümlüdürler (Gebal & Nawracka, 2019).

Almanya’da Yabancı Dil Öğretmen Adaylarının Uygulama Eğitimi

Almanya’da branş fark etmeksizin öğretmenlik eğitiminde uygulamanın önemi büyüktür. Üniversiteler ve okullar iş birliği sağlayarak öğretmen adaylarına iyi yapılandırılmış bir eğitim sunabilmek için çeşitli anlaşmalar yapmaktadırlar. Staj eğitimi doğrultusunda okullar ile sağlanan anlaşmalar, üniversitedeki araştırmacılara ayrıca okullarda araştırma yapabilmek için de sağlamaktadır. Araştırmacılar için okullar anket uygulama, araştırma sonuçlarının uygulanması ve kavramları pratikte doğrulayabilmek için önemli araştırma alanları olmaktadır (Kleemann, Jennek & Vock, 2019).

Uygulama eğitimi içerik ve pedagojik hedefler açısından üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Uygulamalı eğitimin kısa süreli staj, teori ve uygulamanın paralel olarak devam ettirildiği staj ve uzun süreli staj gibi türleri bulunmaktadır (Koevel, Köpp & Nerdinger, 2017). Ülke genelinde stajın bir parçası olarak staj öncesi ve sonrası katılmanın zorunluğu olduğu dersler ve tamamlanması gereken birçok etkinlik mevcuttur. Uygulama eğitimi sadece okulda gözlem yapma ve ders anlatma ile sınırlı değildir.

Almanya’daki tüm üniversitelerde stajların gözlem ve uzmanlaşma stajları olmak üzere ikiye ayrıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Gözlem stajlarında öğrenciler sınıfları ve okulları gözlemlemektedir. Öğrenciler sınıf içi öğrenme davranışlarını, öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimleri ve öğretmenlerin öğretme tekniklerini gözlemlemektedir. Uzmanlaşma stajı olarak adlandırabileceğimiz diğer aşamada öğrenciler dersler için gerekli takipleri, hazırlıkları ve uygulamaları yerine getirerek öğretme sürecine dahil olurlar (Arnold, 2011, aktaran Koevel, Köpp & Nerdinger, 2017). Ancak bazı eyaletlerde genel ve uzmanlık stajları dışında farklı staj uygulamaları ile de karşılaşmak mümkündür. Örneğin Mecklenburg-Vorpommern eyaletinde bu stajlar öncesinde öğrenciler ayrıca sosyal stajlara katılırlar. Bu stajlar eğitim ve öğretim kurumlarında gerçekleşmez. Stajların amacı da geleceğin öğretmenlerini sosyal yönden geliştirmektir (Koevel, Köpp & Nerdinger, 2017).

Almanya’nın çeşitli üniversitelerinin “Yabancı Dil ve İkinci Dil Olarak Almanca/DaF-DaZ” bölümlerinin staj eğitimleri incelendiğinde yabancı dil öğretmenlerinin uygulamalarına yönelik aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır (Friedrich Schiller Universität, Johannes Gutenberg-Universität, Universität Bielefeld, Universität Leipzig & Universität Trier, 2023):

- Stajlar lisans ve yüksek lisans düzeyinde devam etmektedir. Hem lisans hem de yüksek lisans stajları boyunca öğrencilere staj yaptıkları kurumda onlara rehberlik edecek uzmanlar veya rehber öğretmenler bulunmaktadır. Ayrıca üniversitenin stajlardan sorumlu öğretim elamanları da öğrencilere danışmanlık sağlamakta ve staj sürecini değerlendirmektedir. Stajlar hem yurtiçinde hem de yurt dışındaki eğitim ve öğretim kurumlarında veya eğitim ve öğretim ile alakalı kurumlarda

gerçekleştirilebilir. Birçok üniversite hem lisans hem de yüksek lisans düzeyindeki stajlar için farklı içeriklerde staj yapma imkânı sunmaktadır. Öğrenciler ilgi alanlarına göre hem öğretim içerikli klasik staj ya da kültür içerikli staj yapabilirler. Öğretim içerikli stajlarda öğrenciler öncelikle dersi gözlemlerler, daha sonra da ders anlatmaya başlarlar. Kültürel stajı seçen öğrenciler stajlarını Goethe Enstitülerinde, dil okullarında, medya kuruluşlarında, federal ve eyalet makamlarında, siyasi vakıflarda, medya kuruluşlarında, sivil toplum kuruluşlarında ve Alman Akademik Değişim Servisinde (DAAD) yapabilirler. Kültür ağırlıklı stajlarda projeler ve kurumların gereksinimleri doğrultusunda planlamalar yapılır. Stajlarda kültürlerarasılık kavramı ön planda tutulmaktadır.

- Öğrenciler prensip olarak staj yapacakları kurumları kendileri seçebilir. Ancak seçtikleri kurum, okudukları bölüm ile bağlantılı olmalıdır. Staj yapılacak kurumlar hakkında üniversite, öğrencilere yurt dışı kurumları da dahil olmak üzere çeşitli seçenekler sunmaktadır. Öğrenciler staj yapacakları kurumlarla kendileri iletişime geçerek başvuru yapmaktadırlar.
- Lisans eğitimi sürecinde stajlara başlamadan önce genellikle birtakım modüllerin tamamlanması ve “Öğretmenlik Uygulamasına Hazırlık” dersine katılmak zorunludur. Bu derste yabancı dil öğretme becerileri ve teknikleri derinleştirilir. Derste örnek staj videoları gösterilerek, öğrencilere staj öncesi gözlem yapabilmeye fırsatı sunulur. Ayrıca öğrenciler örnek dersler hazırlayıp anlatırlar. Öğretmen adayının hazırlamış olduğu bu demo ders değerlendirilir. Bunlara ek olarak bazı üniversitelerde öğrencilerden stajı yansıtan 15 sayfalık ve 3 kredilik bir dönem ödevi hazırlamaları da istenmektedir. Staj devam ederken öğrenciler “staj portfolyosu” hazırlamalıdır. Bu portfolyoda öğrenciler kendi gözlemlerini değerlendirerek, kendi deneyimlerini yansıtır. Bunun yanında öğrenciler ders için kendi tasarladıkları ve kullandıkları ders materyallerini de portfolyoya ek olarak koymalıdır. Ayrıca stajın sonunda bir de staj raporu sunulur. Stajın sonuna doğru üniversiteden stajdan sorumlu bir öğretim elamanı staj yapılan kuruma gelerek bir ders boyunca stajyeri izler ve geçti veya kaldı şeklinde not verir. Staj sonunda öğrencilerin staj yaptıkları kurumdan stajlarını tamamladıklarına dair bir belge alarak üniversiteye sunmaları gerekmektedir. Stajlarını başarıyla tamamlayan öğrencilere sertifika da verilmektedir. Staj tamamlandıktan sonra dönem başlangıcında öğrenciler yeniden staj ile ilgili derslere katılmalıdır.
- Yüksek lisans eğitimi sürecinde yapılan stajlar da lisans derecesinde yapılan stajlarla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Yüksek lisans stajlarının amacı halihazırda kazanılan öğretme deneyimlerinin derinleştirilmesidir. Bunun yanında Almanca öğretmeyle bağlantılı diğer kurumlarda deneyim kazanma da yüksek lisans stajlarında önem verilmektedir. Almanca öğretmeyle bağlantılı bu kurumlar arasında ders kitabı hazırlayan yayın evleri, dil araştırma merkezleri ve dil öğretme enstitüleri bulunmaktadır. Stajlar genellikle tam zamanlı olarak devam etmektedir. Lisans eğitiminde olduğu gibi, staj öncesi staja hazırlık dersi bulunmaktadır. Bu derste lisanstan farklı olarak staj kurumlarının seçimi üzerine tartışılmakta ve kişinin yabancı dil öğretmenliği alanında kendini geliştirmeye yönelik hedefleri ele alınmaktadır. Metodolojik anlamda kendini halen eksik hisseden öğrenciler lisans düzeyindeki staja hazırlık dersine yeniden isteğe bağlı olarak katılabilir. Lisans stajında olduğu gibi yüksek lisans stajlarında da staj devam ederken staj portfolyosu hazırlanır. Staj sona erdikten sonra da yine aynı şekilde bir staj raporu sunulur.
- Stajlarda öğretmen adaylarının aynı dil seviyesine göre değil farklı dil seviyelere yönelik dersleri gözlemlenmeleri ve anlatmaları beklenmektedir. Ayrıca derslerin içerikleri hep aynı olmamalı, farklı öğretim stillerinin yer aldığı derslere katılmalıdırlar. Stajyerlere farklı dil seviyelerine ve içeriklerine sahip derslerin sunulması staj yapılan kurumun sorumluluğundadır. Stajyerlerden gözlem sırasında ders hakkında olumlu ve yapıcı eleştiriler yapmaları beklenmektedir. Dersin olumsuz tarafları olsa bile stajyerlerden ders hakkında olumsuz eleştiriler yapmak yerine derste ki olumsuzlukları çözebilecek çözüm önerileri üretmeleri istenmektedir.
- Stajlarda öğrencilerle iletişim halinde olmak önemlidir. Sınıfta öğrencilerle yabancı bir dili anlayamamak gibi konular üzerinde konuşulmalıdır. Öğretmen adayları kendi yabancı dil öğrenme tecrübelerini öğrencilerle paylaşmalıdır. Stajyerler okuldaki dil ve kültür çalışmalarına katkıda bulunmalıdır. Bunun yanında Almanca öğretmen adayları Almanya'nın imajına da katkıda

bulunmalıdır. Derslerde Almanya ile ilgili ülke bilgisine yer verilmeli ve Almanya tanıtılmalıdır. Ayrıca öğretmen adayları yeni ders konseptleri ve fikirleri de geliştirmelidir. Bu geliştirilen konseptler derslerde denenmeli ve üzerine tartışılmalıdır.

- Daha önce de bahsedildiği gibi öğretmen adayları yurt dışında da stajlarını yapabilmektedir. Yurt dışı stajları, Almanya'da ki stajlardan bazen farklılaşabilmektedir. Yurt dışı stajlarında öğretmen adaylarından daha esnek bir ders programı hazırlamaları istenmektedir. Özellikle ülke bilgisine dayalı ders işlemleri ve konuşma derslerine ağırlıklı olarak katılmaları istenmektedir. Stajyerler ağırlıklı olarak otantik ders materyalleri kullanılmalıdır. Yurt dışı stajlarının temel hedefi Almanya'ya en iyi şekilde tanıtmaktır.
- Staj süresinde üniversiteler arası önemli farklılıklar bulunmaktadır. Lisans stajlarının süresi yüksek lisans stajlarından genel olarak daha uzun sürmektedir. Stajlara genel olarak en erken üçüncü yarıyıldan başlanmakta ve altıncı yarıyıldan tamamlanmaktadır. Lisans stajları 6 veya 7 hafta (bazen daha uzun ve kısa) sürerken, yüksek lisans stajları 4 veya 5 hafta sürmektedir. Örneğin Leipzig Üniversitesi stajda en az 45 dakika olacak şekilde 20 ders gözlemi yapılmasını, yine en az 45 dakika olacak şekilde 15 ders anlatımını zorunlu tutmaktadırlar. Ancak 30 ders gözlemi ve 30 ders anlatımı önerilmektedir. Friedrich Schiller Üniversitesi zorunlu olarak haftalık 10 saat ders gözlemi ve 10 saat ders anlatımı istemektedir. Staj öncesi ve sonrası yapılması gerekenlerle birlikte zorunlu olarak tamamlanması gereken toplam staj süresi 240 saattir. Bielefeld Üniversitesi en az 150 saat staj süresinin tamamlanmasını, haftalık olarak en az 8 saat staja gidilmesini zorunlu tutmaktadır.

Sonuç

Öğretmenlik eğitiminin temel bir parçası olan uygulama eğitimi, öğretmen adaylarına mesleklerinin artı ve eksik yönlerini keşfetmelerine olanak sağlayan, teoride öğrenilenleri hayata geçirebilme becerisi kazandıran önemli bir eğitim sürecidir. Bu çalışmada öğretmenlik uygulamaları birçok çalışmaya konu olmuş ve örnek gösterilmiş Almanya'nın özellikle yabancı dil öğretmenliği uygulama eğitimleri ele alınmıştır.

Almanya'da eyalet sisteminden ötürü eğitim sürecinde eyaletler arası ciddi farklılıklar engellemek için birtakım standartlar ortaya koyulmuştur. Uygulama eğitimine yönelik ortaya konan standartlara bakıldığında Almanya'da daha stajyerlik döneminde bile, stajyerler öğretime sürecine büyük oranda dahil olmaktadır. Öğrencilerle yakından ilgilenen öğretmen adayları gerektiğinde ebeveynler ile de iletişime geçmektedir. Almanya'da sınıf ortamında stajyer öğretmen ile asil öğretmen arasında pek bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Çeşitli Alman üniversitelerinin yabancı dil bölümlerindeki öğretmenlik uygulamalarına dair bilgiler incelendiğinde üniversitelerin staj sürelerinin ve şekillerinin farklılık gösterdiği görülmüştür. Ancak her ne kadar farklılıklar olsa da tüm Alman üniversitelerindeki staj eğitimi süresinin Türkiye'deki staj eğitimi süresinden daha uzun ve detaylı olduğu görülmektedir. Çünkü Almanya'da stajlar iki kademeli eğitim sisteminden ötürü hem lisans hem de yüksek lisans seviyesinde devam etmektedir. Ayrıca haftalık staj süreleri de karşılaştırıldığında Almanya'daki yabancı dil öğretmen adaylarının haftada yaklaşık olarak en az 8 veya bazen 20 saate kadar stajda buldukları görülmüştür. Buradan hareketle Türkiye'deki stajyerlere kıyasla Almanya'da stajyerlerin öğrencilerle daha fazla iletişim halinde oldukları ve daha fazla tecrübe kazanma olanaklarının olduğu sonucuna varılmıştır. Erben Keçici (2011) de benzer şekilde çalışmasında Türkiye'deki öğretmenlik eğitiminde derslerin çoğunlukla kuramsal olarak işlendiği, bunun aksine Almanya'da uygulama eğitimine özellikle önem verildiği için, öğretmen adaylarının daha uzun olarak aktif şekilde uygulamalı eğitime katıldıklarını ifade etmektedir.

Çalışmanın önceki bölümlerde yapılan araştırmalar doğrultusunda Türkiye'deki öğretmen adaylarının sınıftaki öğrencilerle yeterince iletişim kuramadığı ve öğrencileri yeterince tanımadıklarına yönelik problemlerden bahsedilmiştir. Bu problemler Türkiye'deki staj sürelerinin kısa olmasından kaynaklanabilir.

Almanya'daki uygulama eğitiminin en önemli farklarından birisi de sadece ders gözleme ve ders anlatma ile sınırlı olmayışıdır. Öğrenciler stajlara başlamadan önce stajlara hazırlık derslerine katılarak ön tecrübeye sahip olmaları sağlanmaktadır. Staj esnasında da öğrencilerden portfolyo hazırlamaları istenmektedir. Hazırlanan bu portfolyolar öğretmen adaylarına materyal geliştirme becerisi ve derslerde yaşanan sorunlara çözüm üretebilme becerisi kazandırdığı söylenebilir. Staj sonrası da üniversitede staj ile ilgili dersler mevcuttur. Görüldüğü üzere Almanya'da stajlar zengin içeriğe sahip ve çok aşamalıdır. Sonuç olarak Türkiye'de de benzer şekilde staja hazırlık

ve staj sonrası staj değerlendirme derslerinin müfredata eklenmesi ve staj sürelerine daha fazla vakit ayrılması öğretmen adaylarının daha verimli bir uygulama eğitimi almalarına olanak sağlayacaktır. Ayrıca Almanya’da olduğu gibi mümkün olduğu kadar stajyerlerin farklı dil seviyelerinde ders gözlemi yapmalarına ve ders anlatmalarına olanak verilmesi de faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Çıldır, M. & Koçak, M. (2022). Web 2.0 araçlarının ikinci yabancı dil Almanca dersinde kullanılmasına yönelik öğrenci görüşleri. *Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 4(7).
- Dittrich, J. (2010). Can Indonesia learn something from the German model of TVET teacher education. *Educationist*, 4 (2), 67-77.
- Erben-Keçici, S. (2011). Almanya’da öğretmen eğitimi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (34), 117-132.
- Friedrich Schiller Universität Jena (2023). *Praktikum*. <https://www.dafdz.uni-jena.de/studieren/praktikum>
- Gębal, P. E., & Nawracka, M. J. (2019). Foreign language teacher education in Germany, Iran and Poland—a comparative study. *Acta Universitatis Lodzianae. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 26, 121-137.
- Johannes Gutenberg Universität (2023). *Praktikum – Allgemeine Informationen*. <https://daf-daz.uni-mainz.de/praktikum-allgemein/>
- Kelly, M., Grenfell, M., Allan, R., Kriza, C. & McEvoy, W. (2004). *European profile for language teacher education: A frame of reference. A Report to the European Commission Directorate General for Education and Culture*.
- Kleemann, K., Jennek, J., & Vock, M. (2019). Ein Gewinn für alle: Kooperationen in Campusschulen-Netzwerken an der Universität Potsdam. BMBF (Ed.), *Verzahnung von Theorie und Praxis im Lehramtsstudium. Erkenntnisse aus den Projekten der „Qualitäts offensive Lehrerbildung“* içinde, (s.124-131).
- Koebel, A., Köpp, C. & Nerdinger, F.W. (2017). *Praxisphasen im Lehramtsstudium in Mecklenburg-Vorpommern. Rostocker Beiträge zur Wirtschafts- und Organisationspsychologie*, (18). Universität Rostock.
- Kultusministerkonferenz/KMK (2004). *Standards für die Lehrerbildung: Bildungswissenschaften*. Bonn: KMK.
- Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen (2022). *Leben und Lernen in der digitalen Welt. Umsetzungsstrategie bis 2025*. https://xn--broschren-v9a.nrw/fileadmin/digitalstrategie-schulenrw/pdf/digitalstrategie_schule_nrw_web.pdf
- Sak, R., Sak İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Eşref, N. A. S. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Tan, N. (2009). *Aktuelle Modelle, Standards und Curriculare Schwerpunkte in der Ausbildung von (Fremdsprachen-) Lehrkräften* [Yüksek lisans tezi.]
- Tosun, F. Ç. (2019). Öğretmenlik uygulamasının süre açısından incelenmesi ve bir çözüm önerisi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 52(3), 837-868.
- Tsujino, K. (2015). An outsider's viewpoint of Germany's teacher education reform: What kind of influence was brought by teacher education standards?. *Journal of the International Society for Teacher Education*, 19(1), 85-96.
- Universität Bielefeld, (2023). *DaF/DaZ-Praktika*. https://www.uni_bielefeld.de/fakultaeten/linguistik-literaturwissenschaft/studiumlehre/studienfaecher/daf-daz/praktika/
- Universität Bonn-BZL Lehrerbildung, (t.y.). *Information for international students*. <https://www.bzl.uni-bonn.de/1811-flyer-plus-fast-track-entry-web.pdf>
- Universität Leipzig (2023). *Praktika*. <https://www.philol.uni-leipzig.de/herder-institut/studium/engagieren-und-ausprobieren/praktika>

Universität Trier (2023). *Fachpraktikum DaF*. <https://www.uni-trier.de/universitaet/fachbereiche-faecher/fachbereichii/faecher/germanistik/professurenfachteile/deutsch-als-zweit-und-fremdsprache/fachpraktikum-daf/daz>

Viebahn, P. (2003) Teacher education in Germany. *European Journal of Teacher Education*, 26(1), 87-100. <https://doi.org/0.1080/0261976032000065661>

EXTENDED SUMMARY

Teacher training programs allow for the reinforcement of theoretical knowledge through practical applications and the determination of professional competencies. In this study, the internship courses of foreign language teacher candidates in Germany were examined using document analysis method and some information was provided. Additionally, solutions for practical courses in foreign language teacher education programs in Turkey were attempted to be offered. Teacher education in Germany is influenced by the autonomy of the federal states and great importance is given to the implementation of many academic standards in education. The training consists of two stages: seven or nine semesters of theoretical education at a higher education institution and 18 to 24 months of practical training.

In Germany, the factors influencing the education of foreign language teachers include the Bologna process, European language policies, and the European Profile for Language Teacher Education. The European language policy aims to encourage European citizens to learn multiple foreign languages based on multilingualism and multiculturalism. The CEFR, ELP and EPLTE documents published by the Council of Europe are accepted as reference points for teacher education systems. EPLTE is considered an important reference as a guide for foreign language teacher education, but it is not mandatory. In Germany, the Bologna process has changed the education system to a two-phase system (Bachelor and Master degrees) and restructuring of education programs. Full-time foreign language teacher education is usually provided at universities. Universities and schools collaborating for teacher education in Germany and make agreements to provide well-structured education to teacher trainees. Practical education can include activities such as observing in schools and teaching lessons, as well as parallel theory and practice and long-term internships. In German universities, internships are divided into observation and specialization internships. In observation internships, students observe classes and teachers, while in specialization internships, students participate in the teaching process by preparing, monitoring and implementing lessons.

Many universities in Germany offer internship training at the undergraduate and graduate level in foreign language education departments. Internships are carried out at educational institutions within or outside the country and are guided by mentor teachers. Students can choose their internships as education or culture-oriented. Cultural internships can be done at various institutions such as the Goethe Institutes, language schools, media organizations, political foundations, civil society organizations, and DAAD. Culture-oriented internships are planned according to the needs of the institutions and intercultural concepts are given significant importance.

The study examines the German as foreign and second language programs of some universities in Germany and some information has been obtained. Accordingly, undergraduate students choose their own internship institution related to their major, and the university provides various options including overseas institutions. Before starting the internship, students complete required modules and attend a "Preparation for Teaching Practice" course to improve their teaching skills and techniques. During the course, sample internship videos are shown, and students have the opportunity to observe before the internship. Additionally, students prepare and teach a sample lesson, which is evaluated. Some universities also require students to prepare a 15-page term paper reflecting their internship experiences. Throughout the internship, students have to keep an "internship portfolio" to reflect on their own observations and experiences, as well as materials they have designed and used for their lessons. At the end of the internship, students also have to submit a report. Near the end of the internship, a faculty member from the university visits the internship institution to observe the intern during a lesson and give a pass or fail grade. After a successful internship, students receive a certificate and attend related classes in the next semester. Graduate students have similar internships, with a focus on deepening their teaching experience and learning about language teaching institutions. Internships are full-time and include a preparation course specific to German language teaching. A report and presentation are required at the end of the internship reflecting on their experiences.

In general, document analysis suggests that there are differences in the internship practices in German universities' foreign language departments, however they are generally longer and more detailed than those in Turkey. This is because the internship education continues at both the undergraduate and graduate levels in Germany and weekly internship hours can reach up to 8 hours. As a result, it has been seen that internship

students in Germany gain more experience and are able to communicate more with students than those in Turkey. The limited duration of internships in Turkey may prevent trainee teachers from communicating enough with the students. By extending the duration of the practice education in Turkish foreign language teacher training programs, and enriching the activities before and after the practice, it will improve the education of foreign language teachers in Turkey.